

Облікове забезпечення контролінгу в діяльності об'єднань підприємств

Погрібняк Д.С.

аспірант кафедри бухгалтерського обліку
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

У статті розглянуто сутність поняття «контролінг», визначено функції контролінгу, сформовано вимоги до облікового забезпечення контролінгу в діяльності об'єднань підприємств, адаптовано принципи організації контролінгу до особливостей діяльності об'єднань підприємств в умовах динамічного нестабільного економічного середовища.

Ключові слова: облікове забезпечення, контролінг, об'єднання підприємств, координація, інформаційні запити.

Погрибняк Д.С. УЧЕТНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНТРОЛЛИНГА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБЪЕДИНЕНИЙ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрена сущность понятия «контроллинг», определены функции контроллинга, сформированы требования к учетному обеспечению контроллинга в деятельности объединений предприятий, адаптированы принципы организации контроллинга к особенностям деятельности объединений предприятий в условиях динамической нестабильной экономической среды.

Ключевые слова: учетное обеспечение, контроллинг, объединения предприятий, координация, информационные запросы.

Pogribnyak D.S. ACCOUNTING SUPPORT FOR CONTROLLING IN THE ACTIVITIES OF BUSINESS ASSOCIATIONS

In the article the essence of the concept «controlling» is considered, controlling functions are defined, the requirements for controlling accounting in the activity of business associations are formed, the principles of controlling organization to the peculiarities of activity of business associations in the conditions of dynamic unstable economic environment are adapted.

Keywords: accounting support, controlling, enterprise mergers, coordination, information requests.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток світового господарства все більшою мірою сприяє створенню об'єднань підприємств, перевагами яких є можливість компенсації слабких сторін одних учасників сильними сторонами інших учасників об'єднання. Це відкриває нові, більш широкі можливості перед такими суб'єктами господарювання, а також забезпечує стійку позицію на світовому ринку.

Проте залишаються викритими питання, пов'язані з координацією усіх процесів та інформаційних потоків об'єднань підприємств, що зумовлено постійним розширенням масштабів об'єднань підприємств, збільшенням їх кількості, урізноманітненням складу учасників та ін. Головна роль у даній ситуації відводиться контролінгу, який повинен забезпечувати цю координацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності поняття «контролінг» присвячено чимало наукових праць

провідних учених, що пояснюється його важливістю й актуальністю в ефективній діяльності суб'єктів господарювання. Професором О.В. Прокопенко та економістом Л.Б. Криворучко було проаналізовано основні визначення контролінгу та виявлено, що їх можна групувати за системним та процесним підходами [1]. Це свідчить про неоднозначність та багатогранність цієї категорії. Такі науковці, як М.К. Бондарчук [2], Н.Б. Буреніна [3], К.О. Варфоломієва [4], Г.М. Воляник [5], І.Є. Давидович [6], О.А. Зоріна [7], В.В. Івата [8], В.Л. Конащук [9], І.О. Криворотько [10], І.М. Литвинова [11], В. Папінко [12], Г.А. Смоквіна [13], Г. Тельнова [14], досліджували функції контролінгу, виділяючи їх певні класифікації, наводили своє бачення впровадження контролінгу в процесі діяльності підприємства. Проте, незважаючи на значні доробки стосовно даного питання, залишається недостатньо дослідженим облікове забезпечення контролінгу в діяльності об'єднань підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є подальший розвиток теоретичних положень щодо формування та вдосконалення облікового забезпечення контролінгу в діяльності об'єднання підприємств.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку завдань: розглянути сутність поняття «контролінг»; визначити функції контролінгу та сформулювати вимоги до облікового забезпечення контролінгу в діяльності об'єднань підприємств; адаптувати принципи організації контролінгу до особливостей діяльності об'єднань підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі дослідження дефініцій контролінгу авторами [1] було визначено, що «контролінг – центральна підсистема системи управління підприємством або окремим процесом, яка пов'язує, координує, узгоджує, спрямовує, контролює діяльність усіх функціональних управлінських одиниць для адаптації їхньої діяльності до змінних зовнішніх умов, здійснює інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень, і умовою існування якої є відповідний образ мислення керівництва підприємством або процесом,

який сфокусований на оптимальному використанні усіх видів ресурсів і на тривалому розвитку підприємства». Це визначення є доволі широким і виражає сутність контролінгу через функції «...пов'язує, координує, узгоджує, спрямовує, контролює... здійснює інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень», призначення «для адаптації їхньої діяльності до змінних зовнішніх умов», а також доповнене компетенцією суб'єктів контролінгу (керівництва), що пов'язана з відповідним образом мислення.

Таким чином, контролінг визначається через функції (рис. 1).

Аналізуючи позицію автора [1], можна зробити висновок про те, що головною функцією контролінгу є планування, оскільки дві інші функції базуються саме на ньому: контроль та регулювання (функція, спрямована на порівняння планових і фактичних величин для вимірювання та оцінки ступеня досягнення мети підприємства, встановлює допустимі межі відхилень від плану роботи підприємства); аналіз рішень (функція, пов'язана зі збором більш значущих для контролінгу даних, та розроблення інструментарію для планування,

Рис. 1. Взаємозв'язок функцій контролінгу

контролю та прийняття управлінських рішень на підприємстві) (рис. 1).

На нашу думку, більш детально і розширено функції контролінгу розкрито в дослідженні Г. Тельнової [14], оскільки вони максимально повно охоплюють аспекти діяльності підприємства. Кожна функція контролінгу в діяльності об'єднань підприємств повинна бути підкріплена відповідним обліковим забезпеченням (табл. 1).

Отже контролінг є ланкою, яка координує усі процеси в рамках одного суб'єкта господарювання.

Функціонування об'єднань підприємств відрізняється від діяльності окремого підприємства, тому контролінг повинен відповідати виникаючим специфічним особливостям. До них можна віднести: масштаби об'єднання, наявність значної кількості користувачів обліково-аналітичної інформації, складні інформаційні потоки, наявність великої кількості інформації (труднощі при виділенні релевантної інформації), необхідність значних зусиль і матеріальних витрат, що пов'язано зі спеціальним законодавчим регулюванням, складність утворення тощо.

Усе це накладає свій відбиток на особливості впровадження контролінгу в діяльності об'єднань підприємств.

Для оптимізації його впровадження необхідно адаптувати принципи організації контролінгу до особливостей діяльності об'єднань підприємств (рис. 1).

Принцип комплексності контролінгу в діяльності об'єднань підприємств повинен забезпечувати всеохоплююче сприйняття діяльності об'єднання підприємств з урахуванням особливостей такої діяльності.

Системність полягає у такій організації контролінгу об'єднань підприємств, яка б урахувала максимальну кількість причинно-наслідкових зв'язків у їх діяльності, розглядала б об'єднання підприємств як систему з просторовими та часовими рамками.

Принцип своєчасності полягає у необхідності оперативного реагування системи контролінгу в умовах динамічного непередбачуваного економічного середовища та формування рекомендацій для прийняття управлінських рішень.

Цільова спрямованість контролінгу полягає у забезпеченні досягнення місії суб'єктом господарювання, контролю над відхиленням від стратегії, тактики підприємства.

Принцип зворотного зв'язку показує, наскільки ефективно контролінгом виконуються функції та що необхідно для вдосконалення системи контролінгу в процесі діяльності об'єднань підприємств.

Таблиця 1

Облікове забезпечення функцій контролінгу в діяльності об'єднань підприємств

Функція	Характеристика функції	Вимоги до облікового забезпечення у діяльності об'єднань підприємств
координації	досягається шляхом узгодженості всіх підсистем і функцій фінансового менеджменту	узгодження інформаційних потоків облікової інформації для усунення її дублювання та спотворення
планування	забезпечується у взаємозв'язку з підсистемою планування й бюджетування системи фінансового менеджменту, забезпечує базу для порівняння підконтролінгових показників	представлення облікової інформації у доступній, зрозумілій формі для зручності її співставлення та порівняння з урахуванням цілей планування
обліку	здійснюється у взаємозв'язку з бухгалтерськими службами підприємства	уніфікація методів і критеріїв відображення результатів діяльності організації та її підрозділів
контролю	пов'язана з безпосередньою діяльністю контролінгової служби	об'єктивність формування облікової інформації
діагностики	забезпечується взаємозв'язком із підсистемою діагностики фінансового менеджменту і дає змогу виявити причини відхилень	використання моделювання у обліку для виявлення причинно-наслідкових зв'язків
превентивної	попередження ризику, тісно пов'язана з підсистемою ризику фінансового менеджменту	перехід від ретроспективного обліку до превентивного
інформаційної	забезпечення керівництва підприємства своєчасною інформацією про стан об'єктів контролінгу.	виділення релевантної інформації

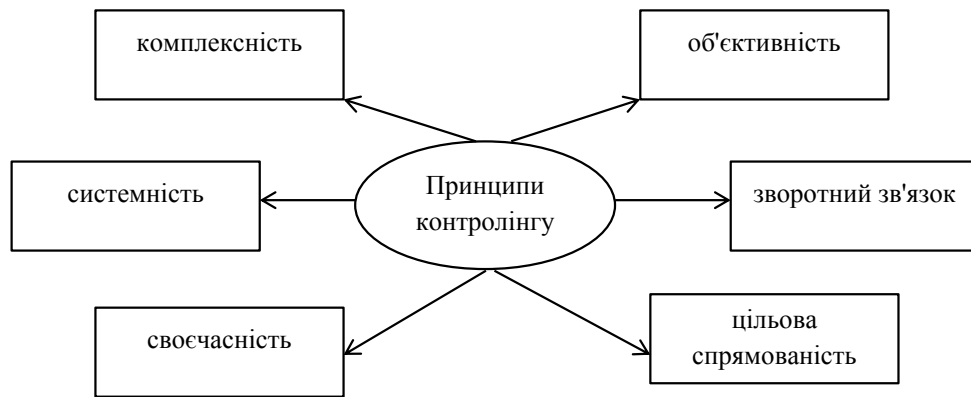

Рис. 1. Принципи контролінгу у діяльності об'єднань підприємства [14]

Об'єктивність контролінгу полягає у незалежності служби контролінгу від суб'єктивності інтересів користувачів облікової інформації, які можуть вплинути на рівень достовірності інформації.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що контролінг полягає у координації всіх інформаційних потоків на під-

приємстві і визначається через функції, для яких необхідне відповідне облікове забезпечення. Наявні принципи контролінгу повинні бути адаптовані до особливостей діяльності об'єднань підприємств.

Перспективою подальших досліджень є розроблення практичних рекомендацій щодо формування облікового забезпечення контролінгу в діяльності об'єднань підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Прокопенко О.В., Криворучко Л.Б. Економічна суть контролінгу, його місце в системі управління підприємством / О.В. Прокопенко, Л.Б. Криворучко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – № 4'201. – С. 27–34.
2. Бондарчук М.К., Воляник Г.М. Контролінг як складова управління санацією в об'єднаннях підприємств / М.К. Бондарчук, Г.М. Воляник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23. – С. 115–121.
3. Буреніна Н.Б. Концепція контролінгу в умовах глобалізації економічних процесів / Н.Б. Буреніна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.essuir.sumdu.edu.ua>. (дата звернення 11.11.2017).
4. Варфоломієва К.О. Сутність і значення інформаційного потенціалу контролінгу в системі управління підприємством / Варфоломієва // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3(53) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.
5. Воляник Г.М., Марушко Н.С. Контролінг у системі управління підприємством / Г.М. Воляник, Н.С. Марушко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 151–155.
6. Давидович І.Є. Контролінг / І.Є. Давидович. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 17 с.
7. Зоріна О.А. Місце контролінгу в системі управління підприємством / О.А. Зоріна // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – № 2(49). – С. 59–66.
8. Івата В.В. Контролінг у системі управління підприємством / В.В. Івата [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_3/Ivata_309.htm.
9. Конащук В.Л. До питання про місце контролінгу в системі управління підприємства / В.Л. Конащук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zgia.zp.ua.
10. Криворотько І.О. Контролінг у системі управління підприємством і прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>.
11. Литвинова І.М. Стратегічний контролінг як елемент системи інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства / І.М. Литвинова // Вісник Черкаського університету. – 2015. – № 12(345). – С. 82–89.
12. Папінко В. Розвиток контролінгу як об'єктивна необхідність вдосконалення управління / В. Папінко // Наукові записки. – 2006. – Вип. 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/XV3ZmQ.pdf.
13. Смоквіна Г.А. Контролінг як складова частина управління підприємством / Г.А. Смоквіна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Вип. 2(42). – С. 229–335.
14. Тельнова Г. Підсистема контролінгу в системі фінансового менеджменту підприємства / Г. Тельнова // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 4(37). – С. 140–147.